

Τεχνολογίες Εκμετάλλευσης και Αξιοποίησης Υδρογονανθράκων

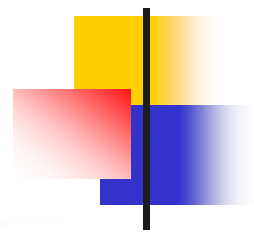
Μάθημα 2^ο

---

*Αργό Πετρέλαιο
Χαρακτηρισμός Ποιότητας Αργού Πετρελαίου
Κριτήρια Επιλογής*

Δρ. Στέλλα Μπεζεργιάννη

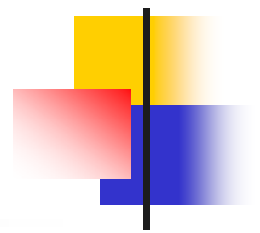
Χαρακτηριστικά Αργού Πετρελαίου

- Το αργό πετρέλαιο (crude oil) αποτελείται από υδρογονάνθρακες
  - CH_4 – C_{80}^+
    - Παραφινικοί, ισοπαραφινικοί, ναφθениκοί, αρωματικοί κτλ
  - Ενώσεις οξυγόνου, θείου, αζώτου, H_2S
  - Μέταλλα (Ni, V, Fe)
  - Άλατα

Συστατικά	Περιεκτικότητα (wt%)
Άνθρακας (C)	83.9 – 86.8
Υδρογόνο (H)	11.4 - 14.00
Θείο (S)	0.06 - 8.00
Άζωτο (N)	0.1 – 1.70
Οξυγόνο (O)	0.50
Μέταλλα (Ni, V, Fe, κτλ)	0.03

Είδη Υδρογονανθράκων - Παραφίνες

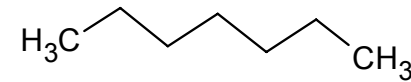
- Μόρια κορεσμένων υδρογονανθράκων ευθείας ή διακλαδισμένης αλυσίδας - C_nH_{2n+2}

- Κανονικές παραφίνες

- CH_4 $\Rightarrow$ φυσικό αέριο

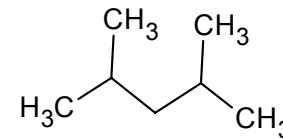
- $n-C_6H_{14}$ $\Rightarrow$ βενζίνη

- $n-C_{16}H_{34}$ $\Rightarrow$ ντίζελ

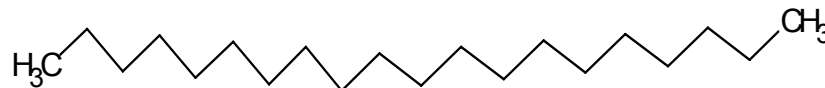

- Διακλαδισμένες παραφίνες (ισοπαραφίνες)

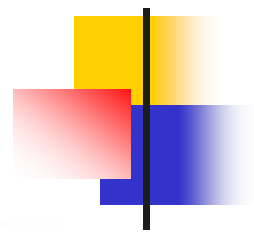
- $i-C_8H_{18}$ $\Rightarrow$ βενζίνη

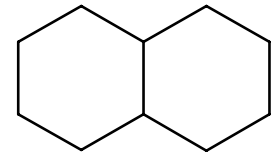
- Κηροί

Είδη Υδρογονανθράκων - Ναφθένια

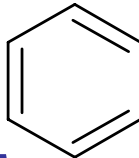

- Μόρια κυκλικών κορεσμένων υδρογονανθράκων - C_nH_{2n}
- Κυκλοπεντάνιο $\Rightarrow$ βενζίνη
- Δεκαλίνη $\Rightarrow$ βενζίνη
- Οι μονο- και δικυκλο- ενώσεις απαντώνται στη βενζίνη και στο ντίζελ
- Στα βαρύτερα κλάσματα, όπως αεριέλαιο, υπόλειμμα, απαντώνται ενώσεις μέχρι 6 δακτυλίου

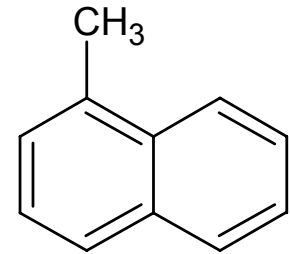
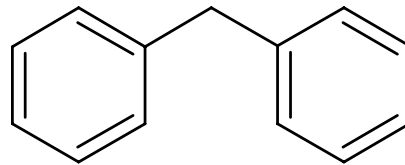
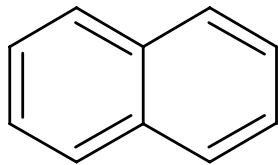

Είδη Υδρογονανθράκων - Αρωματικοί

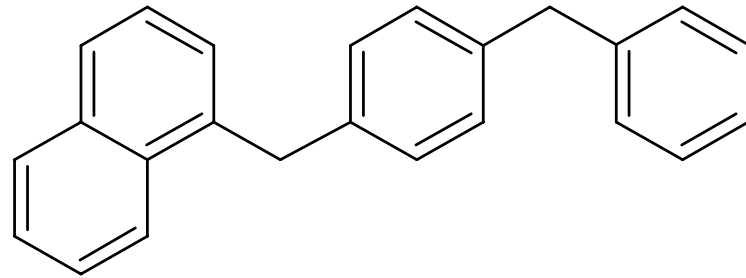
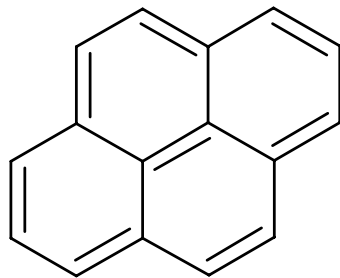
- Περιέχουν αρωματικούς δακτυλίους - C_nH_{2n-6}

- Βενζόλιο $\Rightarrow$ βενζίνη

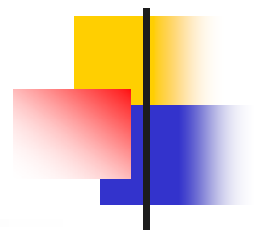
- Δι-πυρηνικοί $\Rightarrow$ ντίζελ

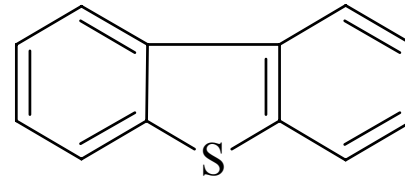
- Πολυπυρηνικοί $\Rightarrow$ υπόλειμμα

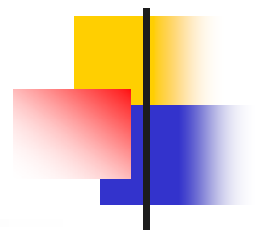
Άλλοι Υδρ/κες – Θειούχες Ενώσεις

- Υδρ/κες που περιέχουν S ή στοιχειακό S
  - Στοιχειακό S
  - H_2S
  - Σουλφίδια (R-S-R)
  - Δισουλφίδια (R-S-S-R)
  - Θειόλες (R-S-H)
  - Θειοφαίνια
- Προκαλούν διάβρωση σε σωληνώσεις και σε ολόκληρο τον εξοπλισμό διυλιστηρίου
  - Η επεξεργασία τέτοιων μορίων απαιτεί ειδικά σχεδιασμένο εξοπλισμό
- Προσδίδουν έντονη οσμή
- Πρέπει να απομακρύνονται (καύση δίνει SO_x)
- Δηλητηριάζουν τους καταλύτες

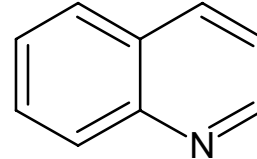
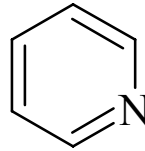

Αζωτούχες Ενώσεις

- Υδρ/κες που περιέχουν N
- Συναντώνται κυρίως στα βαριά κλάσματα του πετρελαίου

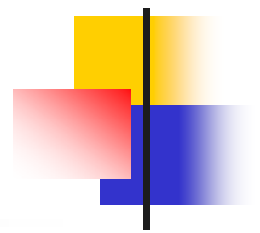
- Αμίνες
- Πυριδίνη
- Πορφυρίνες

(V, Ni σε μορφή οργανομεταλλικών ενώσεων)

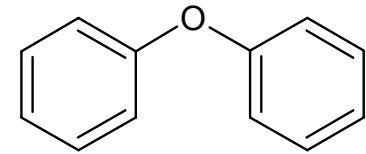
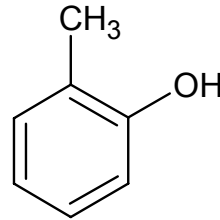
- Πρέπει να απομακρύνονται (καύση δίνει NO_x)
- Δηλητηριάζουν τους καταλύτες
- Σχηματίζουν ιζήματα

Οξυγονούχες Ενώσεις

- Υδρ/κες που περιέχουν Ο

- Φαινόλες
- Φουράνια
- Καρβοξυλικά οξέα
- Εστέρες

- Προκαλούν διάβρωση (ιδιαίτερα τα καρβοξυλικά οξέα)

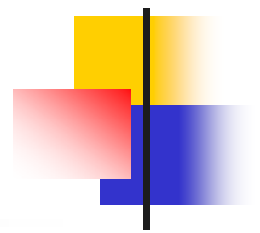

Είδη Υδρογονανθράκων - Ολεφίνες

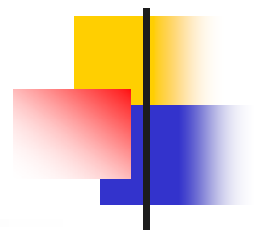
- Μόρια ακόρεστων υδρογονανθράκων (με διπλούς ή και τριπλούς δεσμούς) - C_nH_{2n}
- Συνήθως δεν απαντώνται στο αργό πετρέλαιο
- Η παρουσία τους δηλώνει την ύπαρξη αντιδράσεων διάσπασης

Κατηγορίες Αργών Πετρελαίων

- Η ποιότητα των αργών πετρελαίων χαρακτηρίζουν την τιμή τους
- Κάθε αργό πετρέλαιο αποτελείται από αντιπροσωπευτικό όνομα όπως:
  - Arabian Light, Bonito Sour, Qatar Marine, West Texas Sour, Bonny Light κτλ
  - Brent τύπος αργού πετρελαίου που χρησιμοποιείται σαν βάση για τις τιμές του πετρελαίου στα χρηματιστήρια
    - Μίγμα αργών πετρελαίων από 28 πηγές της Βόρειας Θάλασσας
- Χαρακτηρίζονται με βάση
  - Προέλευση (West Texas, Arabian, κτλ)
  - Πυκνότητα / απόσταξη (heavy, light, intermediate)
  - Περιεκτικότητα S (sour, sweet)
  - Μοριακή δομή (παραφινικά, αρωματικά, ναφθενικά)

Κατηγορίες Αργών Πετρελαίων

- Ανάλογα με την πυκνότητά τους
  - Ελαφριά ή Παραφινικά (light)
    - Μικρή πυκνότητα
    - Μεγάλη περιεκτικότητα παραφινών
    - Μικρή πυκνότητα ναφθενικών και αρωματικών Υδρ/κων
  - Βαριά ή Ασφαλτούχα ή Ναφθενικής βάσης (heavy)
    - Μεγάλη πυκνότητα
    - Ελάχιστες ή καθόλου παραφινικές ενώσεις
    - Κυρίως ναφθετικοί και αρωματικοί Υδρ/κες
  - Μικτής βάσης (Intermediate)
    - Ενδιάμεσες τιμές πυκνότητας
    - Περιέχουν και άσφαλο και παραφίνες
- Ανάλογα με την περιεκτικότητά τους σε θείο
  - Μικρής περιεκτικότητας S (sweet)
  - Μεγάλης περιεκτικότητας S (sour)

CHARACTERISTIC	SOUR ^b	SWEET ^c	PRIMARY ASTM TEST METHOD ^d
API Gravity [^o API]	30 – 45	30 - 45	D 1298 or D 5002
Total Sulfur [Mass %], max.	1.99	0.50	D 4294
Pour Point [^o C], max.	10	10	D 97
Salt Content [Mass %], max.	0.050	0.050	D 6470
Viscosity [cSt @ 15.6 ^o C], max.	32	32	D 445
[cSt @ 37.8 ^o C], max.	13	13	
Reid Vapor Pressure [kPa @ 37.8 ^o C], max.	76	76	D 323 or D 5191
Total Acid Number [mg KOH/g], max.	1.00	1.00	D 664
Water and Sediment [Vol. %], max.	1.0	1.0	D 473 & D 4006 or D4928
Yields [Vol. %]			D 2892 & D 5236
Naphtha [28-191 ^o C]	24 - 30	21 - 42	
Distillate [191-327 ^o C]	17 - 31	19 - 45	
Gas Oil [327-566 ^o C]	26 - 38	20 - 42	
Residuum [>566 ^o C]	10 – 19	14 max.	

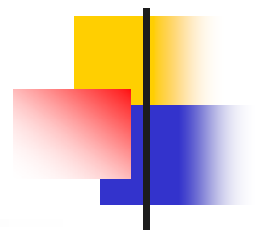

*Χαρακτηρισμός Αργού Πετρελαίου
και Προϊόντων*

Στοιχεία Χαρακτηρισμού Πετρελαίου

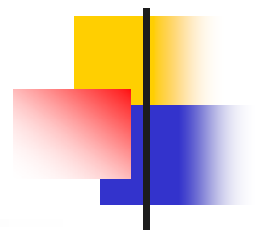

- Ιστορικά μετριοούνται μόνο οι φυσικές ιδιότητες
  - Πυκνότητα, καμπύλη απόσταξης, %S, %N, κτλ
- Σύγχρονες τάσεις τείνουν στην μοριακή ανάλυση των διαφόρων τύπων αργού πετρελαίου
- Καταχώρηση σε βάσεις δεδομένων
  - Επιλογή αργών πετρελαίων σε διυλιστήρια
  - Καθορισμό κυρίων παραμέτρων λειτουργίας των διυλιστηρίων

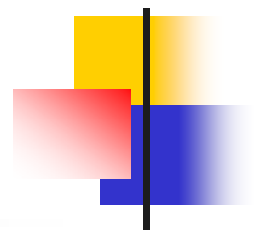
Πυκνότητα (Density)

- $d = m / V$
- Μέθοδος ASTM D-1298 (πυκνόμετρο)
- Μετριέται σε χαμηλή θερμοκρασία
  - Αποφυγή εξάτμισης πτητικών υδρ/κων
  - Αναγωγή σε πρότυπη θερμοκρασία 15°C (ή 60F)
- Μονάδες μέτρησης
  - gr/cm^3 , gr/ml , kgr/lit
- Τυπικές τιμές $< 1 \text{ gr/cm}^3$
- Υψηλή $d \Rightarrow$ Βαρύ Πετρέλαιο

Σχετικό Ειδικό Βάρος (*Specific Gravity*)

- Σχετικό Ειδικό βάρος: $SG = d_{oil} / d_{H_2O}$
  - Μετριέται στους $15^{\circ}C$ ή $60^{\circ}F$
- Αδιάστατο μέγεθος
- Υπολογισμός API βάρους
- $API > 10$
- Υψηλό API => Ελαφρύ πετρέλαιο

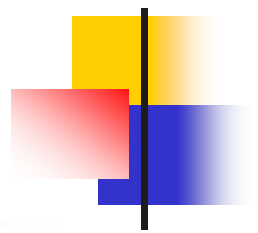
$$^{\circ}API = \frac{141.5}{SG_{60^{\circ}F}} - 131.5$$

όπου $SG_{60^{\circ}F}$ είναι το σχετικό ειδικό βάρος 60/60°F

Χρώμα

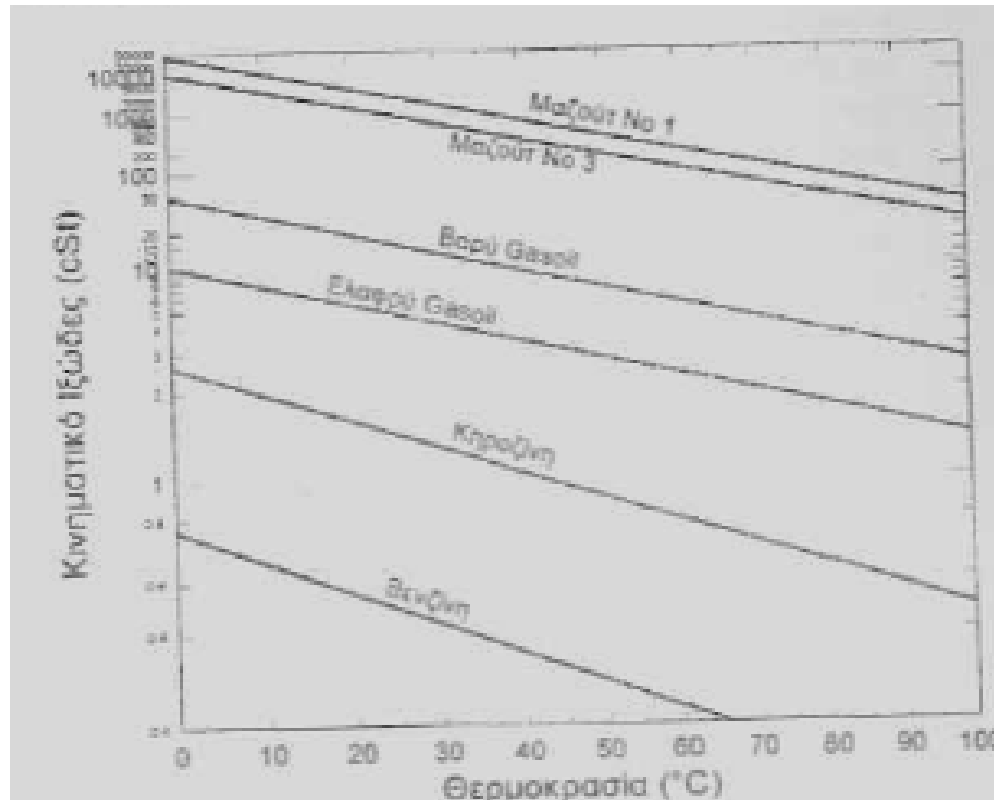
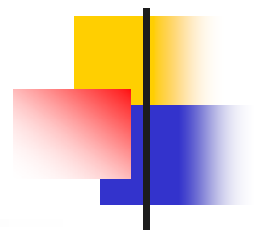
- Οπτική εκτίμηση
- Ανοιχτό αχυρόχρωμο ... Μαύρο
- Εξαρτάται από το είδος των υδρ/κων, περιεκτικότητα θειούχων και αζωτούχων ενώσεων

Ιξώδες (Viscosity)

- Δείχνει την αντίσταση στη ροή ενός ρευστού
- Μέθοδος ASTM D-445
  - Η μέτρηση γίνεται με ιξωδόμετρα σε σταθερή θερμοκρασία 60°F, 100°F
- Κινηματικό (ν) ή δυναμικό (η) ιξώδες
- Μονάδες μέτρησης
  - cP, cSt
- Τυπικές τιμές
  - 10^3 - 10^7 για πετρέλαιο
- Υψηλές τιμές => Παχύρευστο ρευστό
- Σημαντική παράμετρος για λιπαντικά

$$\nu = \frac{\eta}{d}$$

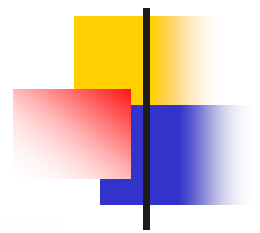
Ιξώδες vs Θερμοκρασίας

Πηγή: Στούρνας Σ., Λόης Ε. και Ζαννίκος Φ., Σημειώσεις Τεχνολογίας Καυσίμων και Λιπαντικών, 2002

Σημείο Ροής (Pour Point)

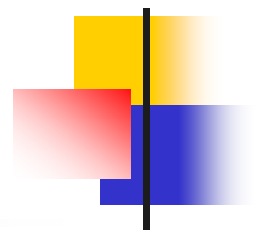

- Χαμηλότερη θερμοκρασία που ρέει το πετρέλαιο
- Μέθοδος ASTM D-97
- Τυπικές τιμές $< 0^{\circ}\text{C}$
- Υψηλό σημείο ροής $\Rightarrow$ Υψηλή συγκέντρωση παραφινών
- Σημαντική παράμετρος για μεταφορές

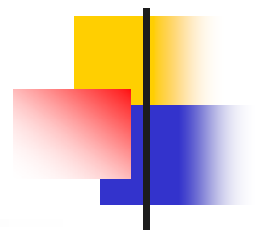
Τάση Ατμών (Vapor Pressure)

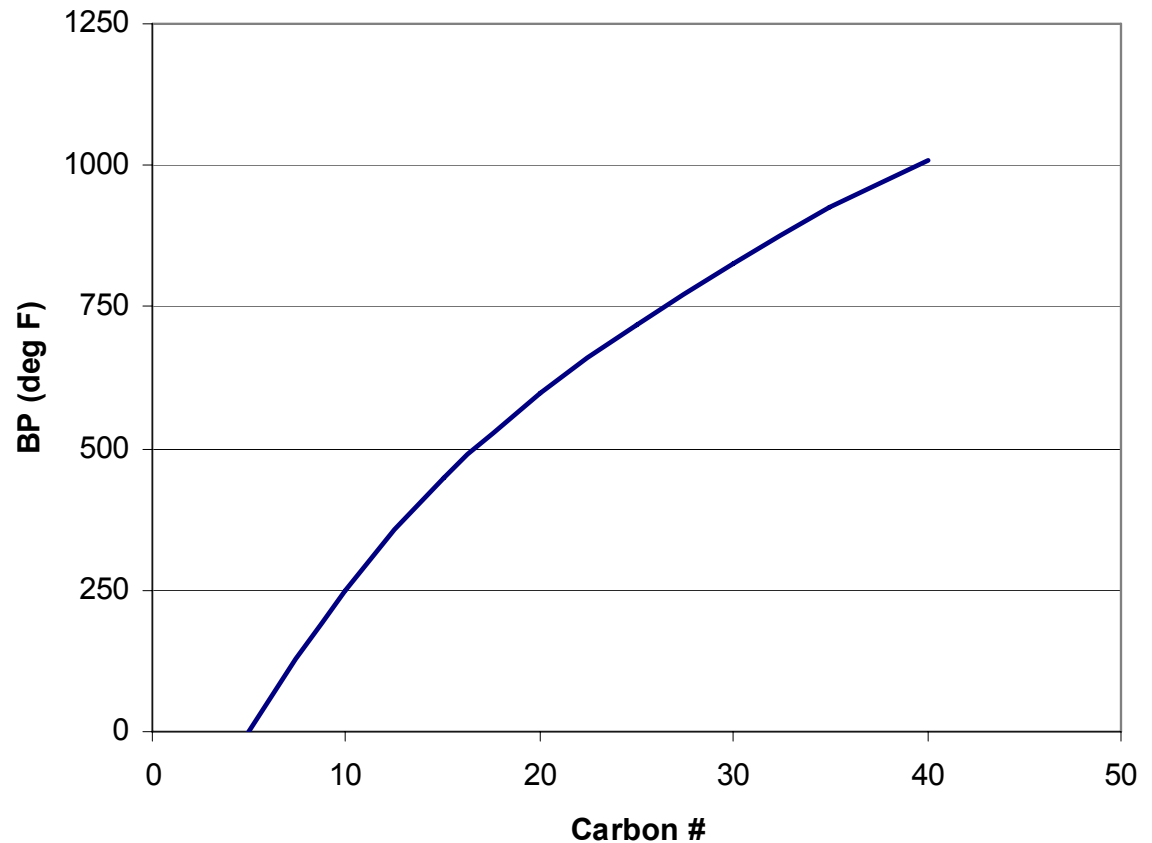

- Ένδειξη πτητικότητας πετρελαίου
  - Περιεκτικότητα ελαφρών υδρ/κων
- Μέθοδος ASTM D-323
  - Τάση ατμών Reid στους 100°F (37.8°C)
- Σημαντική παράμετρος για:
  - μεταφορά των καυσίμων
  - σχεδιασμό συστημάτων αποθήκευσης
  - συμπεριφορά της βενζίνης στον κινητήρα

Αριθμός C και Σημείο Βρασμού

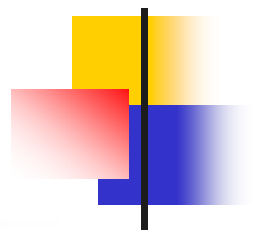

- Τα μικρά μόρια είναι περισσότερο πτητικά
- Τα μεγάλα μόρια βράζουν σε υψηλότερες θερμοκρασίες

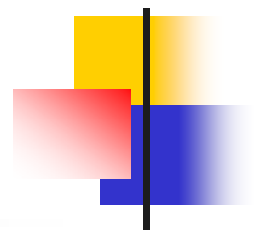
Απόσταξη

- Βασική διεργασία διαχωρισμού του αργού πετρελαίου σε προϊόντα
- Βασίζεται στην διαφορά του σημείου βρασμού (σημείο ζέσης) των διαφόρων μορίων του πετρελαίου
  - Μικρά και ελαφριά μόρια έχουν μικρό σ.ζ.
  - Μεγάλα και βαριά μόρια έχουν μεγάλο σ.ζ.
- Διάφορες μέθοδοι ASTM ανάλογα με δείγμα
  - ASTM D-2892, ASTM D-86, ASTM D-1160

Απόσταξη ASTM D-2892 (TBP)

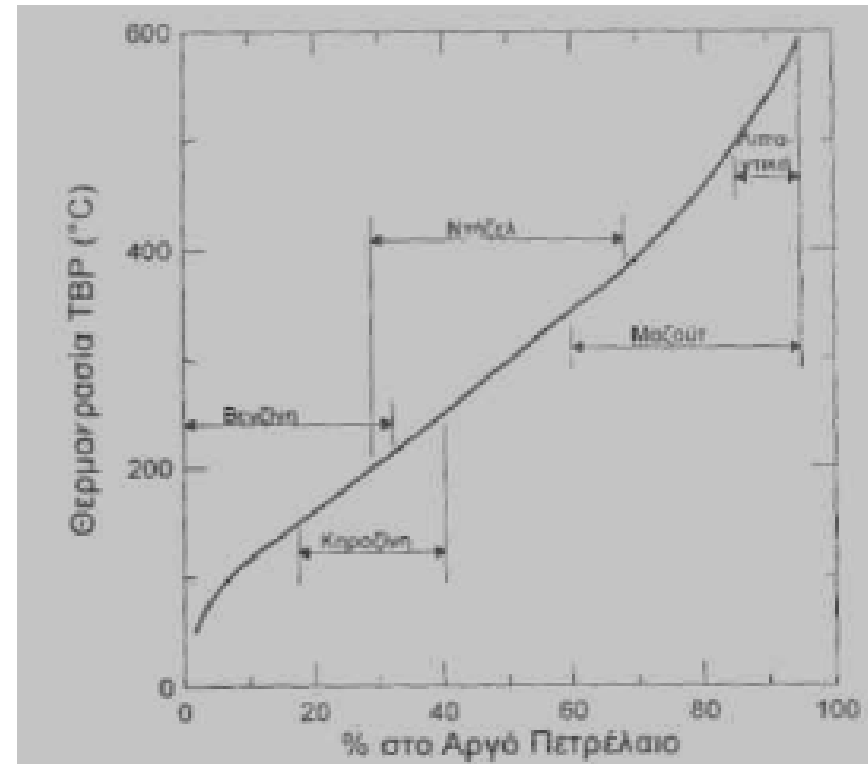

- Απόσταξη αληθούς σημείου ζέσης (True Boiling Point, TBP) ή 15/5
  - Χρήση 15 θεωρητικών βαθμιδών και λόγου αναρροής (5/1)
  - Προσεγγίζει πραγματικές συνθήκες στην ατμοσφαιρική στήλη του διυλιστηρίου
- Εφαρμόζεται για έλεγχο ποιότητας αργού πετρελαίου
  - Εκτίμηση ποσότητας κάθε προϊόντος που μπορεί να παραχθεί από το συγκεκριμένο αργό πετρέλαιο
  - υγροποιημένων αερίων, ενδιάμεσων κλασμάτων και υπολείμματος
- Απόσταξη σε ατμοσφαιρική πίεση και στο τέλος υπό κενό (2 mmHg)
  - Ποσότητα δείγματος 0.5-10 lit

Απόσταξη ASTM D-2892 (TBP)

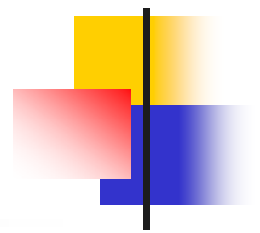
- Προσδιορισμός των αποδόσεων κ.β. ή κ.ο. των κλασμάτων
- Καμπύλη απόσταξης (θερμοκρασία σαν συνάρτηση του % κ.ο. ή % κ.β. του αποσταχθέντος υλικού)

Πηγή: Στούρνας Σ., Λόης Ε. και Ζαννίκος Φ., Σημειώσεις Τεχνολογίας Καυσίμων και Λιπαντικών, 2002

Απόσταξη ASTM D-86

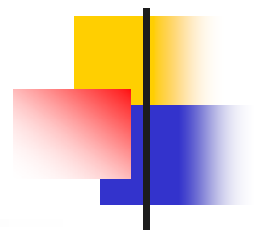

- Εφαρμόζεται για χαρακτηρισμό μεσαίων κλασμάτων (mid-distillates)
  - βενζίνη, κηροζίνη και ντίζελ
- Απλούστερη απόσταξη
  - Χρήση μίας θεωρητικής βαθμίδας και χωρίς αναρροή
  - Ατμοσφαιρική πίεση
  - Μικρός βαθμός κλασμάτωσης των υδρογονανθράκων
- Ταυτόχρονη καταγραφή θερμοκρασίας και όγκου συμπυκνώματος
- Ταχύτερη ανάλυση από την TBP

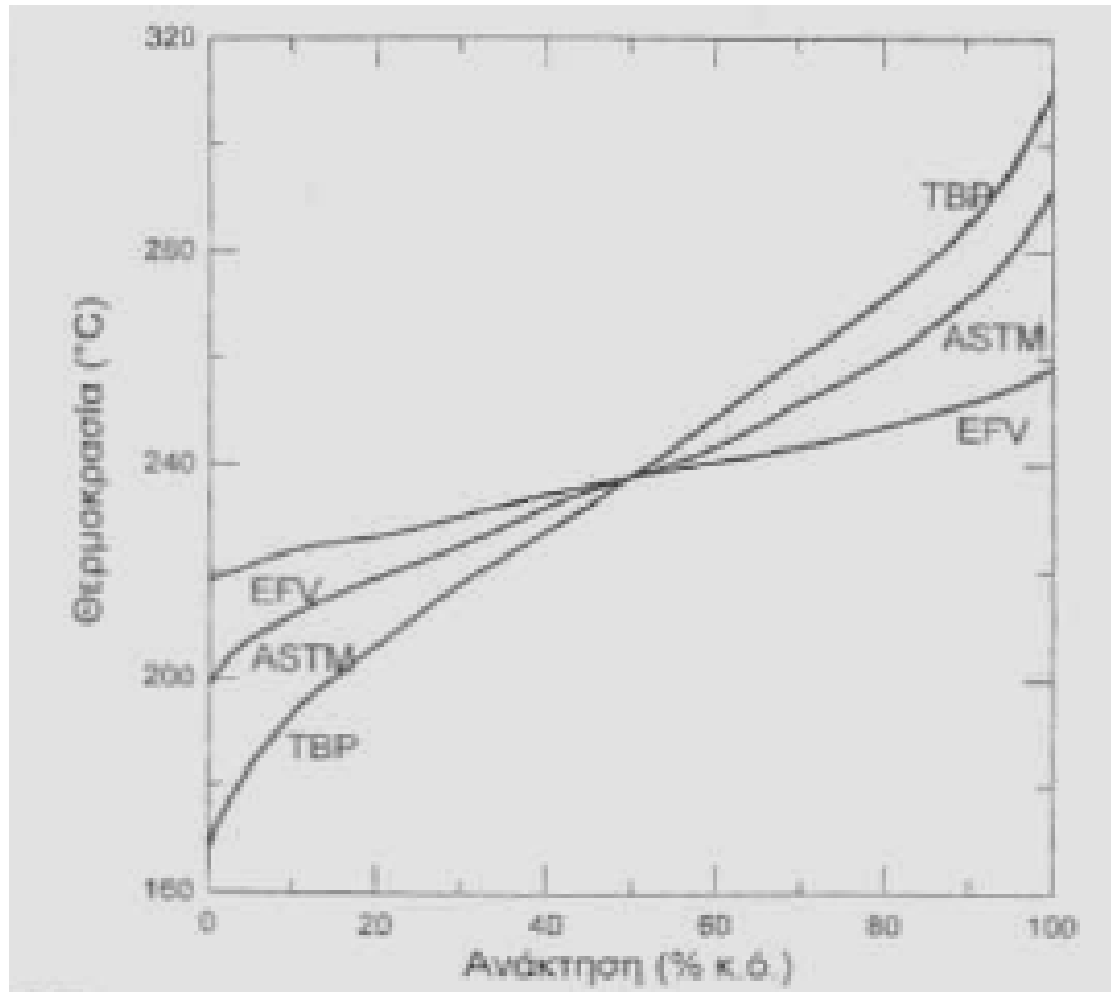
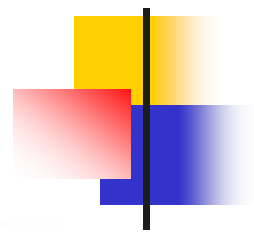
Άλλες Αποστάξεις

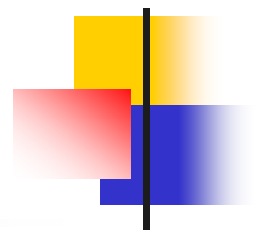
- Απόσταξη στιγμιαίας ισορροπίας (Equilibrium Flash Vaporization, EFV)
  - Παρόμοια με ASTM D-86
  - Φτωχότερος διαχωρισμός από ASTM D-86
- Απόσταξη ASTM D-1160
  - Εφαρμόζεται σε βαριά κλάσματα με αρχικό σ.ζ. $>350^{\circ}\text{C}$
  - Απόσταξη υπό χαμηλή πίεση (1 – 50 mmHg)
- Προσομοιωμένη απόσταξη ASTM D-2887 (SimDist)
  - Επιτυγχάνεται με χρωματογράφο
  - Γρηγορότερη από όλες τις αποστάξεις

Συσχετισμός Καμπύλων Απόσταξης

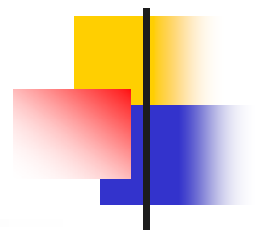
Πηγή: Στούρνας Σ., Λόης Ε. και Ζαννίκος Φ., Σημειώσεις Τεχνολογίας Καυσίμων και Λιπαντικών, 2002

Περιεκτικότητα S

- Μέτρηση της συγκέντρωσης του S στο αργό πετρέλαιο ή στα προϊόντα του
- Μέθοδος ASTM D-4222
  - Προσδιορισμός με φθορισμό ακτίνων X
  - Ανίχνευση μέχρι 0.1 ppm
- Εφαρμόζεται για λόγους
  - Περιβαλλοντικούς (περιορισμός εκπομπών SO_x)
  - Λειτουργικούς (δηλητηρίαση καταλυτών)
  - Ασφαλείας (διάβρωση, δηλητηρίαση από H_2S)
- Υψηλή περιεκτικότητα S => χαμηλή τιμή πετρελαίου

Άλλες Ιδιότητες Αργού Πετρελαίου

Ανάλυση	Χρήση
Υπόλειμμα ανθρακούχο	Δυνατότητα παραγωγής ασφάλτου και μαζούτ
Άλατα, N, Μέταλλα (Ni, V)	Λειτουργικές απαιτήσεις διυλιστηρίου
Αριθμός εξουδετέρωσης	Διάβρωση
Ελαφρύ υδρογονάνθρακες	Αποθήκευση, μεταφορά και διύλιση

Crude

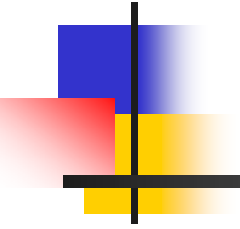
Specific Gravity, 60/60° F	0.8454	Ni, ppm	3.41	RVP, psi @ 100° F	5.28
API Gravity	35.9	V, ppm	4.12	Acid number, mg KOH/g	0.10
Sulfur, Wt. %	0.33	Fe, ppm	0.822	Mercaptan Sulfur, ppm	7.26
Nitrogen, Wt. %	0.111			H ₂ S Sulfur, ppm	5
Micro Car. Res., Wt. %	2.21	Org. Cl, ppm	0.3	Viscosity: 77° F	6.99 cSt
Four Point, °F	25	UOP "K"	11.96	100° F	4.666 cSt

Fraction	Gas	1	2	3	4	5	6	Residuum	Residuum
	C ₂ - C ₄	C5 - 175° F	175° - 250° F	250° - 375° F	375° - 530° F	530° - 650° F	650° - 1050° F	650° F+	1050° F+
Cut Temp.									
Vol. %	1.9	7.0	8.2	14.1	16.8	12.5	28.8	39.5	10.8
Vol. Sum %	1.9	8.8	17.0	31.1	47.9	60.4	89.2	100.0	100.0
Wt. %	1.3	5.5	7.2	12.9	16.5	12.7	31.1	43.9	12.8
Wt. Sum %	1.3	6.8	14.0	26.9	43.4	56.1	87.2	100.0	100.0
Specific Gravity, 60/60° F	0.6747	0.7391	0.7774	0.8275	0.8604	0.9143	0.9371	0.998	
API Gravity	78.2	60.0	50.5	39.5	33.0	23.3	19.5	10.4	
Sulfur, Wt. %	0.0013	0.0018	0.0113	0.07	0.25	0.51	0.65	0.98	
Molecular Weight	96	111	134	185	245	403			
Hydrogen, Wt. %	15.88	14.73	na					12.91	10.82
Mercaptan Sulfur, ppm	3.6	8.8	27.8	19.4					
H ₂ S Sulfur, ppm	< 0.1	< 0.1	< 0.1	< 0.1					
Organic Cl, ppm	4.1	1.0	0.1	< 0.1					
Research Octane Number*	89.9	62.4	46.7						
Motor Octane Number*	67.5	60.0	44.8						
Flash Point, ° F			77	172	246	301			
Aniline Point, ° F			123.0	143.2	163.0	194.1			
Add Number, mg KOH/g				0.04	0.10				
Cetane Index				45.5	51.0				
Diesel Index				62.1	56.5	53.7			
Naphthalenes, Vol. %				4.83	10.24				
Smoke point, mm				19.9	15.6				
Nitrogen, Wt. %				0.0006	0.010	0.154	0.276	0.572	
Viscosity, cSt	77° F			2.537					
	100° F			1.990	5.691				
	130° F				3.814	39.07	109.5		
	180° F					14.77	32.12	2923	
	210° F							920.6	
	275° F							143.5	
Freezing Point, °F				-28.1					
Cloud Point, °F					31.1	105			
Pour Point, °F					27.0	101	85		
Ni, ppm							7.66	25.8	
V, ppm							9.29	31.4	
Fe, ppm							6.41	21.6	
Micro Car. Res., Wt. %							5.00	17.25	

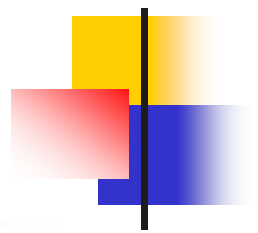
* = calculated from gas chromatographic data

*Επιλογή Αργών Πετρελαίων
στο Διυλιστήριο*

Κριτήρια Επιλογής Αργού Πετρελαίου

- Κάθε διυλιστήριο επεξεργάζεται ένα ή μίγματα περισσότερων τύπων αργού πετρελαίου
- Η βέλτιστη επιλογή του αργού πετρελαίου στηρίζεται:
  - Οικονομικά κριτήρια
    - κόστος αργού πετρελαίου, κόστος διύλισης, κόστη μεταφοράς αργού πετρελαίου και προϊόντων, τιμή πώλησης προϊόντων κτλ)
  - Πολιτικές παραμέτρους
  - Τεχνικού περιορισμούς διυλιστηρίου
  - Διαθεσιμότητα
- Στόχος επιλογής: μεγιστοποίηση κέρδους/ζημίας
  - Λαμβάνοντας υπ' όψη μακροπρόθεσμο σχεδιασμό

Απόδοση Προϊόντων και Ζήτηση

